

CÜNEYD-İ BAĞDADÎ

Cüneyd-i Bağdadî, Nihavend asıllı bir ailenin çocuğu olup, Bağdat'ta doğdu. Doğum tarihi bilinmiyor. Künyesi, Ebü'l-Kasım Cüneyd bin Muhammed el-Hazzâz el-Kavârîrî şeklindedir. Künyesinde geçen "Hazzâz" lakâbı, kendisinin ipek ticaretiyle uğraşmasından, Kavârîr lakâbı ise ailesinin cam ticaretiyle iştigal etmelerinden dolayı verilmiştir. Babasının adı Muhammed'dir.

Cüneyd-i Bağdadî küçük yaşta öğrenim görmeye başladı. İmam-ı Şafîî'nin arkadaşı Ebû Sevr el-Kelbî'den fıkıh okudu; bazı âlimlerden hadis dinledi. (bk. İmâm-ı Şafîî maddesi)Dayısı Serî es-Sakatî ve Ebû Hamza el-Bağdadî gibi sûfilerin sohbetinde bulundu. Dayısının teşvikleriyle zahirî ilimleri iyice öğrendi. Henüz yirmi yaşında iken fıkıh hocası Ebû Sevr'in ders meclisinde fetva verecek seviyeye geldi.

Cüneyd-i Bağdadî küçük yaşlarından beri tasavvufa ilgi duyardı. Henüz yedi yaşındayken Serî'nin, şükür nedir sorusuna, **"Verdiği nimete güvenerek Allah'a âsi olmamaktır"** şeklinde cevap vererek bu alandaki kabiliyetini göstermiştir.

Cüneyd-i Bağdadî hem ilim, hem tasavvufta yüksek bir mertebede idi. Ca'fer el-Huldî onun için, "Hal ile ilmi, Cüneyd kadar mükemmel bir şekilde kendisinde birleştiren başka bir sûfî görmedim," derdi. Edipler onun sözünden, filozoflar fikrinden, kelâmcılar ilminden faydalanmak için etrafında toplanırlardı. Cüneyd-i Bağdadî tasavvufla ilgilenmekle birlikte geçimini temin için ipek ticaretiyle meşgul olurdu.

O, ilk dönem sûfiliğinin en güçlü temsilcilerinden biriydi. Birçok ünlü sûfî Cüneyd-i Bağdadî'nin sohbetinde bulunmuş, onun müridi ve halifesi olmuştur. Bu sebeple tarikatların tamamına yakını silsilelerinde ona yer verirler.

Cüneyd-i Bağdadî tasavvufun sekiz temel üzere kurulduğunu söyler ve her birinin yorumunu Peygamberler ile yapardı: Cûd (cömertlik): İbrahim peygamber cömertti. Rıza: İshak peygamberin en belirgin özelliğiydi. Sabr: Eyyûb peygamberin sıfatıydı. Gurbe (yalnızlık, inziva): Yahya peygamberin alâmetiydi. Sûf (yün): Mûsâ peygamber yün giyerdi. Siyâha (gezmek, yolculuk): İsa peygamberin nişanıydı. İşâre (alâmet, giz): Zekeriyya peygambere özgüydü. Fakr (yoksulluk): Fakirlik peygamberimiz Muhammed'in (a.s.m.) övündüğü bir hâl idi.

Cüneyd-i Bağdadî tevhid konusuna ağırlık veren sufilerdendi. Ona göre tevhid, biri avamın diğeri havassın tevhidi olmak üzere iki türdür. Cüneyd-i Bağdadî tevhidin kelâm ilmindeki mânâsını izah etmekle kalmamış, bu kavramı kelâmdan tasavvufa, aklî sahadan ruhî tecrübe alanına aktarmıştır. Bu mânâdaki tevhid, yaşanan ve tadılan bir tevhiddir.

Tasavvufta uyanıklık halini tercih eden Cüneyd-i Bağdadî, sûflerin, insanların içine girerek onlara faydalı olmasını önerirdi. Yeterli ilme sahip olmayanların tasavvufa girmelerini hoş karşılamazdı.

Onun tasavvufunu temellendirdiği görüşlerinden biri de “fena” nazariyesiydi.

- 1- Amellerle ve nefesine muhalefetle huylarından ve tabiatından fani olmak.
- 2- Sırf Allah’a teveccüh etmek suretiyle ibadetlerdeki zevkleri de terk etmek ve böylesi mânevî füyûzat hislerinden fani olmak.
- 3- Hak nuru galebe edince artık Hakk’a varmanın farkına varmaktan da fani olmaktır.

Cüneyd-i Bağdadî ölüm döşeğinde iken oturarak namaz kılmış, bunun da bir nimet olduğunu ifade etmiştir. Dua ve zikirle meşgul iken ruhunu teslim etmiş, ölümünden az önce hatim indirmiş, yeni bir hatime başlayıp Bakara Sûresinden yetmiş âyet okumuştur. 909 veya 910 yılında vefat etmiş olup cenaze namazında 60.000 kişinin bulunduğu rivayet edilir. Bağdat’ın Şünûziye Mezarlığında dayısı ve şeyhi Serî’nin yanında Rahmet-i Rahmân’dan müstefid olan Cüneyd-i Bağdadî’nin çeşitli İslâm ülkelerinde makamları mevcuttur.